

Nr 22.

Ankom till riksdagens kansli den 13 mars 1936 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående bekämpande av den olagliga sprithantering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 483, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Hällgren* hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag rörande *dels* lagstiftning, varigenom för lönnbrännare försvårades åtkomsten av de för tillverkningen nödiga råämnena, *dels ock* ändring av lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin i sådan riktning att det bleve lättare att åstadkomma bevisning mot lönnbrännare.

Den ifrågasatta lagstiftningen i syfte att för lönnbrännaren försvåra åtkomsten av de för tillverkningen nödiga råvarorna jäst och socker torde enligt motionärens åsikt böra avse dels att åstadkomma någon slags kontroll över handeln med pressjäst och dels att utvidga straffbestämmelserna för delaktighet i lönnbränning.

Frågan om *k kontroll över handeln med pressjäst* har redan tidigare upptagits. Med en till chefen för finansdepartementet ställd skrivelse den 2 maj 1934 överlämnade länsstyrelsen i Blekinge län en av landsfiskalen i Mörrums distrikt gjord framställning om åstadkommande av sådan kontroll å handeln med pressjäst, att denna varas användning vid olovlig brännvinstillverkning skulle kunna förebyggas, ävensom av länsstyrelsen infordrade yttranden över framställningen. Sedan kontrollstyrelsen däröver avgivit infordrat yttrande fann Kungl. Maj:t enligt beslut den 2 november 1934 framställningen icke föranleda annan åtgärd än att Kungl. Maj:t förordnade, att densamma jämte däröver avgivna yttranden skulle överlämnas till sakkunniga, som med stöd av Kungl. Maj:ts den 21 december 1933 givna bemyndigande tillkallats inom finansdepartementet för att verkställa utredning rörande organisationen av den statliga verksamheten för bekämpande av olovlig införsel av spritdrycker m. m. De sakkunniga skulle taga framställningen i övervägande vid fullgörande av det dem givna uppdraget.

Ur ovanberörda av kontrollstyrelsen den 29 september 1934 avgivna yttrande må här återgivas följande:

Det av landsfiskalen i Mörrums distrikt framlagda förslaget avser att genom lagstiftning om allmän kontroll över handeln med pressjäst göra denna vara mindre lättillgänglig för personer, som inköpa densamma för användning vid

olovlig tillverkning av brännvin. Den effekt, som är avsedd med den föreslagna regleringsåtgärden, torde emellertid i verkligheten näppeligen ernås. För åstadkommande av alkoholjäsning behövas nämligen helt obetydliga mängder jäst och att vid sådant förhållande anordna kontrollen över handeln med jäst på sådant sätt att för illojalt bruk avsedd jäst icke skulle kunna utlämnas, torde erbjuda stora svårigheter. Då det vidare är känt, att jäsning av en sockerlösning lätt kan åstadkommas utan att inköpt pressjäst behöver komma till användning, t. ex. genom tillsats av jäst, som finnes i svagdricka, eller av jäsningskulturer, som odlats av vederbörande själv, skulle inköpskontrollen för sådana fall vara utan betydelse. Härtill kommer, att sagda kontroll otvivelaktigt skulle innebära ett betungande av handeln med denna handelsvara, som är att betrakta som en nödvändighetsvara för hushållen, och även försvåra de lojala förbrukarnas tillgång till densamma. Den vidlyftiga kontrollapparaten, som en allmän reglering av handeln med jäst skulle påkalla, komme säkerligen icke att stå i rimligt förhållande till det resultat, som komme att uppnås med densamma. Under åberopande härav och med hänvisning till ett av styrelsen infordrat yttrande i ärendet av Svenska jästfabriksaktiebolaget får kontrollstyrelsen avstyrka bifall till förslaget i vad det avser genomförande av lagstiftning om allmän kontroll å handeln med pressjäst.

De sakkunniga, som den 14 juni 1935 avgivit betänkande med förslag i anledning av det dem givna uppdraget (Statens off. utredn. 1935: 24), ha däri beträffande framställningen av landsfiskalen i Mörrums distrikt anfört följande:

En allmän reglering av handeln med pressjäst skulle, såsom kontrollstyrelsen framhållit, påkalla en vidlyftig kontrollapparat, som komme att i hög grad betunga handeln med denna nödvändighetsvara och bereda de lojala förbrukarna därav åtskilliga olägenheter. På grund av lättheten att kringgå en dylik lagstiftning kan ock med ganska stor visshet antagas, att lagstiftningen komme att bliva på det hela taget verkningslös med avseende å den förbrukning, som man avsett att förhindra. I likhet med kontrollstyrelsen anse de sakkunniga därför, att en lagstiftning om reglering av handeln med pressjäst icke lämpligen bör genomföras.

Här må slutligen omnämnas att under år 1934 i Norge tillkommit en ny lagstiftning för bekämpande av smuggling, hembränning och annan olaglig spritdryckshantering, vilken lagstiftning innefattar en bestämmelse om rätt för regeringen att införa kontroll å handeln med jäst i kommuner, varest de lokala myndigheterna uttalat sig för behovet av en sådan kontroll. Lagstiftningen har dock varit i kraft så kort tid, att någon erfarenhet därav ännu icke vunnits.

I förevarande motion anföres i denna del bland annat:

Det vore ett alltför vetenskapligt resonemang då man emot en lagstiftning, ägnad att begränsa användningen av jäst och förhindra dess bruk vid lönnbränning, invände, att den bleve utan värde, därför att för jäsningsproceduren tarvades så ytterst ringa mängder jäst och dessa små kvantiteter kunde inköpas utan att det väckte den minsta misstanke. En lönnbrännare gjorde sig inte besvär att laborera med ovägbara jästceller, då han skulle framställa den jäsningsprodukt, han önskade för sin brännvinstillverkning, ej heller ansåge han sig ha råd att spilla tid på sådana tidsödande experiment.

Det allra viktigaste för honom vore att på kortast möjliga tid få fram största möjliga kvantitet färdig vara, och det avgörande därvidlag vore den jästmängd i förhållande till sockerkvantiteten, som komme till användning.

I fråga om införandet av *straff för vissa fall av delaktighet i lönnbränning* anför motionären beträffande särskilt tillhandahållande av jäst och socker bland annat följande.

Det vore rent av upprörande att tänka sig, att en handlande, med full vetskap om vartill varorna skulle användas, kunde opåtalat få utlämna vad en lönnbrännare behövde för sin olagliga verksamhet. Det måste därför anses vara av behovet påkallat, att i lag stadgades straff för den, som med vetskap om att varorna skola användas vid olovlig framställning av brännvin försäljer eller eljest utlämnar pressjäst eller socker. Detsamma borde gälla den som kan anses ha haft skälig anledning misstänka en sådan användning av varorna.

I förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin 30 § 1 mom. stadgas straff för den, som olovligen tillverkar brännvin. Jämlikt 38 § 1 mom. första stycket, som innehåller bestämmelser om straff för vissa fall av delaktighet i sådant brott, skall den, som före brottets utförande med råd eller dåd gärningen främjat, straffas efter ty som han prövas hava till brottet bidragit. Redan enligt den nu gällande rätten torde alltså en handlande ådraga sig delaktighetsstraff om han med vetskap om en planerad lönnbränning försäljer jäst eller socker att därvid användas. Sådant straff torde måhända även följa, om handlanden väl icke ägt visshet om vartill varorna skola användas, men det med hänsyn till omständigheterna i målet kan antagas att han, även om så varit fallet, icke skulle avhållit sig från att göra affären.

I sitt förutnämnda yttrande i anledning av framställningen från landsfiskalen i Mörrums distrikt förklarade kontrollstyrelsen att en åtgärd, som enligt styrelsens mening kunde tagas i övervägande, vore att i spritdryckslagstiftningen inrymma en bestämmelse, enligt vilken straff skulle kunna ådömas den som försäljer jäst, ehuru han har skälig anledning misstänka, att jästen skall användas vid olovlig tillverkning av brännvin.

Om den sålunda av kontrollstyrelsen ifrågasatta lagstiftningen framhöllo de sakkunniga i sitt betänkande att densamma skulle på grund av bevisningssvårigheter komma att få ringa betydelse. Tillräckliga skäl för införande av straffbestämmelser i berörda avseende torde därför enligt de sakkunnigas åsikt icke för närvarande föreligga.

Beträffande den av motionären ifrågasatta *ändringen av lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin*, anföres i motionen bland annat, att 1924 års lag borde underkastas sådan revision, att den som förvärvat olovligen tillverkad sprit skall

anses ojävig att vittna i mål om ansvar å person från vilken förvärvet skett. En sådan lagändring skulle säkert leda till att åklagaren lättare och på ett mera effektivt sätt än hittills skulle kunna komma åt den mest skyldige och den verkliga skadegöraren, nämligen lönnbrännaren.

Förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker innehåller i 74 § bestämmelser om straff för den, som utan att äga rätt till försäljning enligt förordningen, avyttrar rusdrycker. I 88 § 1 mom. första stycket stadgas straff för vissa fall av delaktighet i sådan förbrytelse. Den till vilken rusdryck avyttrats eller eljest anskaffats skall, jämlikt andra stycket av samma moment, icke vara förfallen till ansvar för delaktighet i gärningen enligt vad i första stycket sägs.

I 93 § heter det, att icke någon är jävig att bära vittne angående olovlig försäljning av rusdrycker endast på den grund att han därvid tillhandlat sig eller förtärt sådana drycker.

Förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin innehåller, såsom förut nämnts, i 30 § 1 mom. stadganden om straff för olovlig brännvinstillverkning och i 38 § 1 mom. första stycket bestämmelser om straff för vissa fall av delaktighet i sådant brott. Jämlikt andra stycket i sistnämnda moment skall den till vilken olovligen tillverkat brännvin avyttrats ej vara förfallen till ansvar för delaktighet i gärningen enligt vad i första stycket sägs.

Lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin innehåller i 1 kap. föreskrifter om olovlig införsel av spritdrycker och vin, så ock om olovlig befattning med spritdrycker och vin som olovligen införts, samt i 2 kap. stadganden om olovlig befattning med spritdrycker och vin som icke avses i 1 kap. Huvudstadgandet om straff för olovlig befattning av sistnämnda art återfinnes i lagens 10 § 1 mom., varest stadgas att den som, utan att kunna fällas till ansvar för olovlig tillverkning av spritdrycker eller vin eller delaktighet i sådant brott, för egen eller annans räkning förvärvar, forslar, döljer eller förvarar spritdrycker eller vin, skall, där det är uppenbart att dryckerna olovligen tillverkats, straffas med böter till belopp motsvarande lägst tio, högst tjugu kronor för liter av de drycker, med vilka han tagit sådan olovlig befattning, dock minst trettio och högst femtusen kronor, eller med fängelse i högst ett år. Kan den tilltalade göra sannolikt, att han vid tiden för gärningens begående icke ägt kännedom om eller anledning misstänka, att dryckerna olovligen tillverkats, skall han vara fri från ansvar. Enligt 2 mom. av paragrafen skall lika med brott, som avses i 1 mom., anses försök därtill. Angående delaktighet i brott, varom i 1 mom. förmäles, innehåller 2 mom. en hänvisning till vissa straffbestämmelser i lagen om straff för olovlig varuinförsel.

Av ovanberörda föreskrifter i 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning och 1926 års brännvinstillverkningsförordning framgår att den som förvärvar olovligen tillverkat brännvin icke därigenom ådrager sig straff för del-

aktighet i brott enligt någon av nämnda båda förordningar. Förvärvaren förskyller däremot straff jämlikt 1924 års lag om olovlig befattning med spritdrycker och vin. Och åtminstone så länge lagakraftvunnen dom mot honom icke föreligger torde han, såsom ägande del i saken, få anses jävig att vittna i mål om ansvar å den fråga vilken förvärvet skett. Den omständigheten, att förvärvarens brottslighet behandlas i en särskild lag, lär icke föreligger någon ändring i vad som eljest skulle varit förhållandet. Den förut omtalade bestämmelsen i 93 § rusdrycksförsäljningsförordningen angående ojävighet för förvärvare av olovligen försålda rusdrycker i mål mot försäljaren, vilken bestämmelse redan förekom i spritdrycksförsäljningsförordningarna under senare delen av förra århundradet, synes följaktligen numera ha betydelse huvudsakligen i mål angående olovlig handel med s. k. motbokssprit. I detta sammanhang må här lämnas en redogörelse angående tillkomsten av 1924 års lag.

Genom statsmakernas beslut år 1923 infördes ny lagstiftning om straff för olovlig varuinförsel, vilken lagstiftning kom till uttryck i lagarna den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförsel och om förbud i vissa fall mot införsel av spritdrycker och vin till svenskt territorialvatten. Denna lagstiftning var väsentligen föranledd av behovet av skärpta bestämmelser mot den tilltagande smugglingen av rusdrycker. Emellertid avsågo stadgandena i allmänhet icke endast smuggling av rusdrycker utan även annan olovlig införsel. Endast i vissa avseenden, nämligen i fråga om straffsatser och förbud mot införsel till svenskt territorialvatten, meddelades särbestämmelser rörande spritsmuggling.

Uti en till 1924 års riksdag avlåten proposition, nr 223, föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1:o) lag om särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin;

2:o) lag angående vissa ändringar i varuinförsellagen; samt

3:o) lag angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin.

Dessa lagförslag voro framför allt föranledda av att den vid 1923 års riksdag antagna lagstiftningen visat sig icke vara tillräckligt effektiv för motarbetande av den olovliga införseln av rusdrycker. Då detta förhållande ansågs innebära mycket allvarliga olägenheter, föreslogos i propositionen bestämmelser, avsedda att bota de brister och fylla de luckor, som vid tillämpning av 1923 års lagstiftning visat sig förefinnas, då fråga varit om bekämpande av spritsmuggling.

I samband med dylika ändringar i och tillägg till varuinförsellagens regler förordades i propositionen påbyggnad i vissa hänseenden av gällande rusdrycksförfattningar i ändamål att likartade bestämmelser skulle bli gällande beträffande ingripande mot olovlig befattning med smuggelsprit samt i fråga om åtgärder mot olovlig befattning med olovligen tillverkad eller olovligen renaturerad sprit.

Angående förslaget till lag angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, vilket i nu förevarande delar allenast företedde den olikhet mot gällande bestämmelser i ämnet att straffskalorna voro något mildare, anförde *föredragande departementschefen* bland annat följande:

Mot olovligt förfarande med spritdrycker ingriper gällande lagstiftning i huvudsak på två stadier: det ena då dryckerna olovligen tillverkas eller olovligen renatureras eller olovligen införas, och det andra då spritdrycker av vad slag som helst utom ramen för gällande försäljningsföreläggningens regler försäljas till konsumenterna. Det område, som ligger mellan dessa båda stadier av handlande, förblir i allmänhet straffritt, och dock torde man kunna göra gällande, att i många fall samhällsfarligheten är störst just hos de personer, vilka beförda dryckerna från den olovliga källan och fram till det stadium, då de överlåtas till konsumenterna. Till denna kategori höra alla forslare och den stora gruppen s. k. langare, d. v. s. personer, som yrkesmässigt bedriva mellanhandsförsäljning av olovliga spritdrycker och vilka väl stundom ertappas med innehav av spritdrycker men endast sällan med försäljning därav. Dock är deras verksamhet en förutsättning för att den olovliga införseln eller tillverkningen skall kunna bedrivas på lönande sätt, liksom även för att avsättningen av dryckerna skall erhålla den omfattning, som den för närvarande har. Skapandet av möjlighet till ingripande mot dessa langare även i andra fall, än då de kunna övertygas om olovlig försäljning, synes därför vara betingat av önskemålet att kraftigt kunna ingripa mot spritsmugglingen.

En effektiv kamp mot denna hantering lär ej kunna bedrivas, därest ej samhällets reaktion inträder på varje punkt, där de kanaler, genom vilka smuggelsprit sprides, komma i dagen. Större resultat skulle naturligen ernås, därest det vore möjligt att effektivt avskära huvudvägarna för den olovliga tillförseln från utlandet. Då man emellertid, även med en så väsentligt skärpt lagstiftning som den nu ifrågasatta, knappast kan hoppas att komma till avgörande resultat på sådan väg, synes man vara nödsakad att därjämte anlita den här antydda utvägen: att ingripa mot smuggelsprit och olovligen tillverkad sprit, när och var man anträffar densamma. Även härvidlag gäller vad som i annat sammanhang anförts därom, att man, med den samhällsskadlighet, som numera utmärker den olagliga sprittillverkningen och spritsmugglingen, måste vara berättigad att i det allmännas intresse kräva, att var och en helt avhåller sig från att taga befattning med olovligen tillverkade eller olovligen införda spritvaror. Det torde ej kunna vara för den allmänna rättskänslan stötande, om den, som det oaktat befattar sig med vara, som av lagen stämplats såsom »brottslig» får lida straff därför.

I överensstämmelse med de allmänna synpunkter, som jag nu utvecklat, hava i förevarande lagförslag upptagits bestämmelser om straff för ett särskilt slag av brott, nämligen för vad som kan betecknas såsom innehavarsbrott, d. v. s. olovlig befattning med varor, som varit föremål för olovlig hantering. Om jag till en början begränsar mig till drycker, som olovligen införts, är det visserligen sant, att någon bestämd avgränsning ofta ej kan göras mellan en befattning därmed, som i förhållande till olovlig införsel innebär efterföljande delaktighet, och en olovlig befattning, mera fristående från dylik delaktighet. Det hade därför legat nära till hands att för vinnande av det önskade syftet nöja sig med att utvidga området för den efterföljande delaktigheten. Emellertid har det ansetts riktigare att konstruera olovlig befattning med olovligen införda spritdrycker och vin som ett självständigt

brott. Erkännas måste nämligen, att dessa brott i sina typfall utgöra självständiga förseelser; då sprit anträffas hos en person, efter det den passerat ett kanske stort antal mellanhänder, är uppenbarligen sambandet med den ursprungliga olovliga införseln synnerligen svagt. Förutsättningarna på det subjektiva området för straffbarhet anknyta ju i sådant fall endast ytterst obetydligt till den ursprungliga olovliga införseln. Vad som kan sägas vara brottsligt är icke annat än att vederbörande, fastän han vetat, att dryckerna varit insmugglade — låt vara att han icke vetat när, var och av vem — tagit befattning med desamma.

På sist anförda grunder synes det dock ur synpunkten av brottslighetens avgränsande sakna betydelse, huruvida sprit är olovligen införd eller om den eljest är av olovligt ursprung, på grund av olovlig tillverkning eller olovligt avlägsnande av denatureringsmedel. Det har därför ansetts lämpligt att kriminalisera icke endast den olovliga befattningen med smuggelsprit, utan hava motsvarande regler ansetts böra gälla beträffande enahanda befattning med olovligen tillverkad eller på annat sätt så att säga objektivt olovlig sprit. — — —

Vad härefter beträffar arten av den olovliga befattning, som bör vara straffbar, torde helt allmänt kunna sägas, att, för vinnande av syftet med införande av innehavarstraff, till dylik befattning principiellt bör hänföras befattning med drycker av ifrågavarande slag, som sker med vetskap eller misstanke om deras olovliga beskaffenhet. Givetvis bör man därvid dock icke gå så långt, att redan den omständigheten, att spritdrycker anträffas hos viss person, skall medföra hans straffällande, även om han mottagit dryckerna eller erhållit kännedom om deras olovliga beskaffenhet så kort före anträffandet, att han icke haft tillfälle att i saken göra vederbörlig anmälan eller att göra sig av med dryckerna. Något, om ock ringa, mått av permanens i det olovliga innehavet synes alltså böra fordras. Detta har i den föreslagna lagtexten kommit till uttryck i det ord, som valts för att beteckna innehavet, nämligen »förvarar». Såsom specialfall av förvaring utav särskilt praktisk betydelse hava upptagits *forslande* och *döljande* av olovliga drycker, varvid dock är att märka, att dessa begrepp i viss mån hava en vidare innebörd än förvaring. — — —

Ehuru alltså vid innehavarbrottet det väsentliga icke ligger i själva inköpet, har dock, då det ofta just är omständigheterna vid köpet, som bort giva anledning till misstanke om dryckernas olovliga beskaffenhet, bland brottsfallen ansetts även böra upptagas *förvärvande* av smuggelsprit. Den största betydelsen av att själva förvärvet kriminaliseras ligger emellertid på ett område, som strängt taget faller utom innehavarbrottet. Därigenom beredes nämligen möjlighet att ingripa mot dem, som icke själva taga befattning med olovliga drycker men genom medhjälpare handla därmed. Bland dessa fall äro många av de mest typiska langarnas. Då avsikten är, att delaktighet i innehavarbrottet skall straffas efter vanliga grunder, kommer väl ofta en dylik langare att bliva straffbar såsom anstiftare eller medhjälpare vid olovlig försling eller olovligt förvarande av spritdrycker, men ett uttryckligt stadgande av straff för olovligt förvärvande synes därutöver vara erforderligt. — — —

Vid den förberedande behandlingen av förslaget i förevarande del har diskuterats möjligheten av en begränsning på något sätt av straffbarhetsområdet beträffande innehavarbrott. Den ena vägen i sådant hänseende är att stadga straff för köpare eller förvarare, blott då försäljningsavsikt förelegat; den andra vägen är att straffa, blott då innehavet haft viss större omfattning och avsett exempelvis minst fem liter. Vad den förstnämnda vägen angår, skulle den, på grund av den helt naturliga svårigheten att före-

bringa bevisning om försäljningsavsikt, leda till att de allra flesta — och därtill de farligaste — fallen bleve straffria. Ett stadgande om viss minimikvantitet åter skulle, enligt vad som försäkras från olika håll, blott leda till en omläggning av distributionssättet, och det skulle visa sig, att man, därest en dylik regel funnes, aldrig komme att anträffa en langare, som innehade minimum eller däröver. Jag har alltså ansett mig icke kunna förorda någon av de diskuterade vägarna. Enligt mitt förmenande bör i stället straffskalan göras så vid, att möjlighet beredes domstolarna att vid straffmätningen taga skäligen hänsyn till nu anförda omständigheter. — — —

I fråga om den skandinaviska lagstiftningen i övrigt i förevarande avseende må anföras, att enligt dansk lag den, som medverkar vid försäljning inom landet av smuggelsprit eller som själv köper sådan sprit, oaktat han med hänsyn till omständigheterna bort antaga, att dryckerna äro insmugglade, drabbas av straff och förverkande på samma sätt som för olovlig införsel. I Finland finnes särskilt straff blott för olovlig försling; straffet är mildare än för olovlig införsel. I Norge straffas en köpare lika med säljare, när han vetat eller bort förstå, att säljaren icke hade rätt att förse honom med spritdrycker. Diskussion har i sistnämnda land förts om lämpligheten av att inskränka köpareansvarigheten. Som stöd för dess bibehållande i full utsträckning har därvid anförts, bland annat, att sådan ansvarighet vore en naturlig konsekvens av ett försäljningsförbud; den, som genom köp möjliggjorde eller medverkade till olovlig försäljning, gjorde sig skyldig till en handling, som det vore lika stor anledning ogilla som själva försäljningen. Vidare har anförts, att ett upphävande av köpareansvarigheten skulle på ett olyckligt sätt minska möjligheten att hos köpare göra undersökning efter spritdrycker och taga sådan vara i beslag. Mot vad som framhållits om betydelsen av att låta köparen vara straffri, på det att han skulle kunna höras som vittne mot säljaren, har påpekats, att värdet av dylik vittnesmöjlighet skulle visa sig vara ganska ringa. — Vad sålunda anförts torde i huvudsak äga giltighet även för våra förhållanden.

Sammansatta bevillnings- och första lagutskottet, som behandlade propositionen, framhöll i sitt utlåtande, nr 1, bland annat, att det torde vara lämpligt att, såsom förslagen innebure, möjlighet bereddtes till ingripande efter enhetliga linjer mot olovlig befattning med »olovlig» sprit överhuvud, d. v. s. sådan sprit, som bekommit i annan ordning än den i rusdrycksförsäljningsförordningen reglerade. Utskottet hemställde, att riksdagen måtte bifalla de i propositionen framlagda förslagen med ändring allenast i vissa delar, därom nu ej är fråga. Riksdagen biföll utskottets hemställan, och lagar i ämnet utfärdades den 20 juni 1924.

1924 års lag om olovlig befattning med spritdrycker och vin ägde ursprungligen giltighet allenast till och med den 30 juni 1926. Genom sedermera antagna lagar har giltighetstiden förlängts, till och med den 30 juni 1928 genom lag den 4 juni 1926, till och med den 30 juni 1933 genom lag den 1 juni 1928 samt till och med den 30 juni 1938 genom lag den 12 maj 1933. I samband med förlängningen genom lagen den 1 juni 1928 skärptes nu ifrågasvarande straffbestämmelser.

Då frågan om fortsatt giltighet för 1924 års lag sista gången var före, hade Kungl. Maj:t anmodat *kontrollstyrelsen* att avgiva yttrande, huruvida ändringar i förevarande lagstiftning funnes erforderliga samt huruvida en för-

längning syntes böra begränsas att avse viss angiven tid. I sitt i anledning av remissen avgivna yttrande hänvisade kontrollstyrelsen, vad beträffar den olovliga tillverkningen av rusdrycker inom landet, till vissa uppgifter rörande förhållandena i början av år 1931, vilka uppgifter utgjorde resultatet av en av rusdryckslagstiftningsrevisionen bland polismyndigheterna föranstaltad enquête. I anslutning därtill anförde styrelsen:

Den lämnade redogörelsen beträffande förekomsten av olaglig sprittrafik torde giva vid handen, att den nu gällande lagstiftningen mot olovlig befattning med spritdrycker och vin alltjämt vore oundgängligen påkallad. Ifrågavarande trafik måste anses i större eller mindre grad verka hindrande på realiserandet av det bättre nykterhetstillstånd, som vore huvudsyftet med den nu gällande rusdryckslagstiftningen. I de delar av landet, där den illegala trafiken fått innästla sig, klagades över ett mera omfattande alkoholmissbruk än i de trakter av landet, där illegal trafik icke alls eller endast sparsamt förekomme. I sistnämnda trakter erkändes också ganska allmänt den gällande rusdryckslagstiftningens goda verkningar. Ur denna lagstiftnings synpunkter vore därför den kompletterande lagstiftning, som innefattas i 1924 års lag, alltjämt nödvändig för att hålla tillbaka och undantränga den illegala trafiken. Emellertid vore, icke blott med hänsyn till lagstiftningens avsedda nykterhetseffekt utan också med hänsyn till statens fiskaliska intressen, ett kraftigt upprätthållande av 1924 års lag oundgängligt. Genom den nu gällande beskattningen av rusdrycker hade staten mycket betydande inkomster av rusdryckers försäljning. Statens inkomster å skatter och tull för försäljningen av spritdrycker och vin uppginge till i runt tal 125 miljoner kronor, eller till cirka 20 procent av statens samtliga skatteinkomster år 1932. Statsverket hade vid sådant förhållande betydande ekonomiska intressen av att olovlig hantering i form av insmuggling eller hembränning kraftigt sloges ned, enär i annat fall stora svårigheter torde möta att hålla beskattningen vid den höjd, den för närvarande erhållit.

Beträffande tiden för giltigheten av en förlängd lagstiftning på förevarande område anförde styrelsen:

Om med hänsyn till vad förut framhållits tvekan ur olika synpunkter icke kunde råda beträffande fortsatt giltighet av 1924 års lag, syntes det däremot vara mera tveksamt, huruvida denna lag borde också i fortsättningen gälla endast under en mera begränsad tid. Till förmån för en sådan anordning talade den omständigheten, att det kunde synas förenat med vissa fördelar att gång efter annan få lagen prövad med hänsyn till de olika former, under vilka olovlig hantering under olika tider erfarenhetsmässigt visat sig uppträda. Med hänsyn till de rådande ovissa förhållandena, och då en utredning syntes böra göras beträffande möjligheten att än kraftigare än hittills bekämpa smugglingen och den inom vissa delar av landet förekommande hembränningen, torde övervägande skäl tala för att lagstiftningen tillsvidare erhöles endast en begränsad giltighetstid.

Slutligen må här omnämnas att förutbemälda inom finansdepartementet tillkallade sakkunniga ha i sitt betänkande den 14 juni 1935 — jämte det de på sätt ovan omtalats tagit framställningen från landsfiskalen i Mörrums distrikt i övervägande — ingående undersökt de problem som äro förknippade med ett rationellt ordnande av kampen mot spritsmuggling och lönnbränning.

Vad beträffar frågan om skärpta åtgärder mot lönnbränningen ha de sakkunniga behandlat vissa därmed sammanhängande spørsmål i samband med ett av dem gjort förslag om inrättande av tullpolis. Därjämte ha de sakkunniga föreslagit, att anslag måtte, såsom redan nu sker, beviljas till särskilda åtgärder för bekämpande av lönnbränning m. m. Slutligen ha de sakkunniga framhållit vikten av att upplysningsverksamhet, varigenom kännedom sprides angående rusdryckslagstiftningens syfte och de sociala skadeverkningarna av olovlig sprithantering, bedrives efter hittills följda linjer.

Utskottet.

Av den officiella statistiken framgår att antalet lönnbränningsbrott stigit från 393 år 1923 till 1,034 år 1932. Med dessa skrämmande siffror för ögonen anser utskottet att icke något uppslag i fråga om bekämpandet av hembränningen bör lämnas oprövat. Utskottet har också med intresse tagit del av de i förevarande motion upptagna förslagen. Emellertid har utskottet icke ansett sig kunna nu förorda något av dem, och får utskottet till utveckling av denna sin ståndpunkt anföra följande.

Vad först angår tanken att för lönnbrännaren försvåra åtkomsten av pressjäst genom en allmän reglering av handeln med nämnda vara skulle otvivelaktigt åtskilliga olägenheter följa med en sådan åtgärd. Såsom av kontrollstyrelsens ovanintagna, den 29 september 1934 avgivna yttrande framgår torde det därjämte vara synnerligen osäkert om den med regleringen avsedda effekten komme att ernås. I Norge har man gått den vägen att man givit regeringen rätt att införa kontroll å handeln med jäst i kommuner, varest de lokala myndigheterna uttalat sig för behovet av en sådan kontroll. I likhet med kontrollstyrelsen anser sig utskottet icke för närvarande kunna förorda en dylik åtgärd. Vid en fortsatt behandling av frågan torde den erfarenhet som kan stå att vinna av den norska lagstiftningen böra uppmärksammas.

Vidkommande motionärens förslag om införande av straff för vissa fall av delaktighet i lönnbränning genom tillhandahållande av jäst och socker framgår av utskottets redogörelse att redan med gällande lagstiftning straff torde träffa den som försäljer eller eljest utlämnar nämnda varor med vetskap om att de skola användas vid olovlig brännvinstillverkning. Tillhandahållas varorna av den som allenast kan anses ha haft skälig misstanke om den tillämnade användningen lärer däremot förfarandet för närvarande i allmänhet bliva straffritt. En straffbestämmelse för sistnämnda fall skulle emellertid, såsom ock framhållits av förutnämnda sakkunniga för ändrad organisation av den statliga verksamheten för bekämpande av olovlig rusdryckshantering, på grund av bevissvårigheterna få ringa betydelse.

Vad slutligen angår motionärens förslag om ändring i 1924 års lag om olovlig befattning med spritdrycker och vin så att förvärfvare av olovligen tillverkad sprit skall anses ojävig att vittna i mål om ansvar å den från vilken förvärvet skett vill utskottet anföra följande. Genom nämnda lag straffbelägges förvärv av såväl smuggelsprit som olovligen tillverkad vara. Vad beträffar smuggelspriten kan enligt utskottets åsikt ifrågavarande straffsanktion under inga

förhållanden nu undvaras. Behovet av straff gör sig måhända icke gällande med samma styrka vid förvärv av hembränd sprit. Då emellertid redan av praktiska skäl enhetliga linjer böra följas vid ingripandet mot den illegala trafiken, synes icke heller sistnämnda straffsanktion kunna eftergivas. Vid sådant förhållande lär det med gällande rättsprinciper icke kunna undvikas att förvärvare av hembränd vara, så länge icke lagakraftvunnen dom mot honom föreligger, är att betrakta såsom jävig att vittna i mål om ansvar å den från vilken förvärvet skett.

Utskottet vill slutligen framhålla att Kungl. Maj:t torde komma att göra hela problemet om lönnbränningens bekämpande till föremål för övervägande vid den prövning Kungl. Maj:t lär ägna förutnämnda sakkunnigas betänkande i hithörande delar.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 13 mars 1936.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman*, *Klefbeck*, *Velander**, *Löfgren*, *Otto Wangson**, *Ekströmer*, *Henriksson* och *Verner Andersson*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist*, *Sjögren** och *Olsson* i Rimforsa*, fröken *Wellin* samt herrar *Berg*, *Larsson*, *Gardell* i Stenstu och *Lindberg* i Stockholm.

---

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.